

Halk Sağlığı Hemşireliğine Adanmış Yıllar: Dünya Örnekleriyle Öncü Halk Sağlığı Hemşireleri

Years Devoted to Public Health Nursing: World Examples of Public Health Nursing Pioneers

Hatice Gürgen Şimşek¹, Ayla Bayık Temel²

DOI: 10.26650/FNJN.387216

¹Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Manisa, Türkiye

²Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Hatice Gürgen Şimşek, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Uncubozköy Sağlık Yerleşkesi, Yunusemre/Manisa, Türkiye

Telefon/Phone: +90 236 233 0904

Faks/Fax: +90 236 233 7169

E-posta/E-mail: hatice_2709@hotmail.com

Geliş tarihi/Date of receipt: 08.11.2016

Kabul tarihi/Date of acceptance: 15.08.2017

Atıf/Citation: Gürgen-Şimşek, H. ve Bayık-Temel, A. (2018). Halk sağlığı hemşireliğine adanmış yıllar: Dünya örnekleriyle öncü halk sağlığı hemşireleri. *FNJN Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 26(1), 55-67.

<https://doi.org/10.26650/FNJN.387216>

ÖZ

Dünyada sağlığın sosyal, politik ve çevresel faktörlerden etkilenmesiyle ortaya çıkan bakım gereksinimleri halk sağlığı hemşireliğinin önemini ve gelişimini sağlamıştır. Çağdaş halk sağlığı hemşirelik uygulamalarının temellerinin oluşmasında önder olan halk sağlığı hemşirelerinin yaptıkları faaliyetlerin bilinmesi bu çalışma alanı ile ilgili gelecek planlamaları için önemlidir. Ülkemizde hemşirelik alanı ile ilgili literatür incelendiğinde de dünyada halk sağlığı hemşireliğine katkı sağlamış hemşireleri kapsamlı bir şekilde tanıtan bir makaleye rastlanmamıştır. Bu derlemede dünya örnekleriyle halk sağlığı hemşireliğinde iz bırakan hemşirelerin tanıtılması amaçlanmıştır. Öncü halk sağlığı hemşirelerinin biyografileri kapsamında; yaşadığı ülke, aldığı hemşirelik eğitimi, hemşireliği seçme nedeni, faaliyetleri, o dönemde kadının konumu, dönemin sosyal, ekonomik koşulları, sağlık sorunları, etkilendiği/etkilediği kişiler, aldığı destekler/engeller gibi özelliklerin boyutları tarihsel bakış açısıyla ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halk sağlığı hemşiresi, dünya, tarihçe

ABSTRACT

Community health care needs that have emerged from health problems due to social, political, and environmental factors have increased the importance and development of public health nursing. As the pioneers of the creation of contemporary public health nursing implementations, the acknowledgment of the practices of public health nurses is crucial for future planning in this field. In Turkish nursing literature, very few studies have addressed these issues. This study aims to introduce the public health nurses that have influenced public health nursing and its development through history. Within the scope of the biographies of pioneering public health nurses, features such as the countries they lived in; the nursing education they received; their reasons for choosing nursing; their nursing practice; the position of women at the time; the social, economic conditions, and health problems of the time; the people they were influenced by and those they influenced; and the support they received or the barriers they faced were reviewed from a historical perspective.

Keywords: Public health nurse, world, history

EXTENDED ABSTRACT

Community health care needs that have emerged from health problems due to social, political, and environmental factors have increased the importance and development of public health nursing in world history (Clark, 2003; Edgecombe, 2001; Klainberg, 2010). It is crucial to acknowledge the practice of these public health nurses, who were pioneers in the creation of contemporary public health nursing, for future planning in the nursing field. There are no papers in the Turkish literature on nursing describing these nursing pioneers in detail. This study aims to review the biographies of such nurses and their role in public health nursing development.

Within the scope of the biographies of pioneering public health nurses, features such as the countries they lived in; the nursing education they received; their reasons for choosing nursing; their nursing practice; the position of women at the time; the social, economic conditions, and health problems of the time; the people they were influenced by and those they influenced; and the support they received or the barriers they faced were reviewed from a historical perspective.

The worldwide evolution of public health nursing started in the late eighteenth century because of the impact of social, political, and the environmental factors on health. Poverty, inequality, disorganized primary health care services, environmental pollution, and communicable diseases had a great impact on this evolutionary process. The pioneer public health nurses took great efforts in tackling inequalities in health and promoting the accessibility of primary health care (Edgecombe, 2001), made home visits, and cared for the individuals and families having no social security and rights (Lundy & Janes, 2014). Moreover, their mission was to prevent disease and promote health and give care to the community. These nurses performed social roles in addition to their professional roles to supply the political and resource support, which gradually increased.

In the nineteenth century, Mary Frances Aikenhead was one of the earliest pioneers of public health nursing to visit inmates in prisons (Stanhope & Lancaster, 2000). Florence Nightingale made important contributions to the development of public health nursing and district nursing (Clark, 2003; Edgecombe, 2001; Klainberg, 2010).

The pioneering nurse Mary Seacole, who was known as "black British nurse," was a heroine and give remarkable services to nursing during the Crimean War (McDonald, 2014; Waters, 2009). Frances Root was the first pioneer nurse to be salaried as a visiting nurse; she was hired in 1887 by the Women's Board of the New York and visited poor patients at their homes (Clark, 2003; Georgia Department of Human Resources, Division of Public Health, 2006; Hitchcock et al., 2003). Lillian Wald first described the term "public health nursing." With the health services she implemented in the Henry Street Settlement, she became the founder of the Henry Street Visiting Nurse Service and the Henry Street Settlement. She played a key role in shaping public health nursing locally and nationally (Egenes, 2009). Lina Ravanche Rogers, known as the first school nurse in the world, made great contributions to the rich history of school nursing (Clark, 2003; Hitchcock et al., 2003).

Ada Mayo Stewart was one of the first industrial health nurses in the United States. She acted as the first case manager in occupational health nursing (Hitchcock et al., 2003; Ross, 1995; Stanhope & Lancaster, 2000). Lavinia Lloyd Dock, feminist and social reformer, fought for the rights of women to enable them to vote and established the International Council of Nurses' as the nursing professional organization (Clark, 2003; Egenes, 2009; Hitchcock et al., 2003).

Ellen Morris Wood started rural nursing services in New York (Clark, 2003; Hitchcock et al., 2003). Mary Adelaide Nutting was the first nurse to be appointed as a professor (Egenes, 2009) and she fought to improve higher education for nurses (Klainberg, 2010). Jane E. Hitchcock supported the Metropolitan Life Insurance Nursing Program and proved that nurses could reduce the death rates (Hawkins & Watson, 2003).

Margaret Sanger was an advocater and with a long struggle to legalize reproductive rights and birth control for women, she opened the first birth control clinic in the United States (Klainberg, 2010). Jessie Sleet Scales was the first Afro-American public health nurse pioneer and she contributed to the development, growth, and practice of public health nursing in New York City during the early twentieth century. She fought for the care of Afro-American underprivileged community groups who could not access health services (Lundy & Janes, 2014; Mosley, 1994). Mary Breckinridge started a rural health nursing practice (AAHN, nd.). Angela Boskin established the foundation of home care nursing in Slovenia (Perovsek, 2012). Fatma Abdurrahman Acar was the first public health nurse in Turkey and organized home health visits and established The Turkish Nurses Association (Birol, 1975; Yıldırım, 2014).

Virginia M. Ohlson was the first public health nurse in Japan with a masters degree. She reorganized the nursing care system in Japan during the Second World War (ICN, 1999b). Borghild Kessel established public health nursing education in Norway (Glavin, Schaffer, Halvorsrud, & Kvarme, 2013). Mickey Fong was the first Chinese-American public health nurse (Forman-Brunell & Paris, 2011; Lee, 2013). Carol Maureen Easley Allen was one of the leading forces among Afro-American public health nurses and her nursing care activities focused on poor communities (Wilcox, 2001).

Around a century ago, with a forward vision for the community healthcare and a sensitive approach to public matters, the activities of the pioneer public health nurses shaped the roles of contemporary public health nurses and specialty areas. In the twenty-first century, public health nurses, through evaluating the past and the state of this specialty area today, should make realistic plans for change, define interventions for the development of community health and status of the nursing profession, and implement and evaluate the plan (Ergül, 2005). History is the foundation of forming the future of public health nursing and the activities and struggles of the pioneer nurses in this area should be a guide for the future. With this perspective, public health nurses should utilize research on the history of public health nursing and enhance the scientific papers with biographies. The great leader, Gazi Mustafa Kemal Atatürk, said, "A nation that does not know its history is condemned to disappear." We should keep this in our minds and for the sustainable development of public health nursing; we must continuously record our history and transfer it to the future generation of nursing professionals.

GİRİŞ

Dünyada sosyal, politik ve çevresel faktörlerin sağlığı tehdit etmesiyle birlikte 18. yüzyılın sonlarına doğru halk sağlığı hemşireliği gelişmeye başlamıştır (Clark, 2003; Edgecombe, 2001; Klainberg, 2010). Bu gelişim sürecinde özellikle yoksulluk, eşitsizlikler, temel sağlık hizmetlerinin örgütlü olmaması, çevre kirliliği ve bulaşıcı hastalıklar etkili olmuştur. İlk halk sağlığı hemşireleri, toplumun temel sağlık hizmetlerine ulaşabilmesi ve sağlık durumundaki eşitsizliklerin azaltılması için emek harcamış (Edgecombe, 2001), sosyal haklardan yoksun bireylere ve ailelere evde bakım hizmetleri sunmuş, hastalıkları önlemek, sağlığı geliştirmek ve bakım vermeyi misyon edinmişlerdir (Lundy ve Janes, 2014). Bu hemşireler, sağlık hizmetlerinin sunulmasında giderek artan kaynak ve politik destek ihtiyacını karşılamak için mesleki rollerinin yanı sıra sosyal rollerini de gerçekleştirmişlerdir.

Hemşirelik tarihi, hemşirelerin geçmişte yaptıklarını yazması veya yaşadıklarının yazılması olup mesleğimizle ilgili her türlü etkinlikleri, üretilenleri, düşüncüklerimizi kapsamaktadır. Hemşirelik mesleğinin gelişebilmesi, mesleğin geçmişinin anlaşılmasıyla mümkündür. Profesyonel bir hemşirelik hizmet alanı olarak halk sağlığı hemşireliğinin ve uygulamalarının gelişimi ve geleceğinin yapılanmasında geçmişe bakmak, bu günü değerlendirmek ve gelecek için planlar yapmak gereklidir. Dünyada geçen yüzyılda evlerde, işyerlerinde, okullarda, kliniklerde yoksul insanlara bakım vererek günümüz halk sağlığı hemşireliğinin temellerinin oluşmasında önderlik yapan halk sağlığı hemşirelerinin etkinliklerini, düşüncelerini, yaşadıklarını bilmek günümüz hemşireleri için halk sağlığı hemşirelik hizmetlerinin değerlendirilmesi ve gelecekteki değişimi planlamada önemlidir. Ülkemizde hemşirelik literatüründe hemşirelik tarihi ile ilgili araştırmalar ve kaynaklar oldukça sınırlı olup, dünyada tıp, hemşirelik bilimlerinin ve toplum sağlık hizmetlerinin gelişimine önderlik etmiş halk sağlığı hemşireleri ile ilgili bir makale bulunmamaktadır. Bu makalede tarihsel süreçte dünyada farklı ülkelerde halk sağlığı hemşireliğinin ve hizmetlerinin başlamasında öncü olan halk

sağlığı hemşirelerinin tanıtılması amaçlanmıştır. Bu incelemede halk sağlığı hemşireliğinin gelişiminde öncülük yapan halk sağlığı hemşirelerinin biyografileri; yaşadığı ülke, aldığı hemşirelik eğitimi, hemşireliği seçme nedeni, faaliyetleri, o dönemde kadının konumu, dönemin sosyal, ekonomik koşulları, sağlık sorunları, etkilendiği/etkilediği kişiler, aldığı destekler/engeller gibi özellikler boyutları ile tarihsel bakış açısıyla ele alınmıştır.

Mother Mary Frances Aikenhead (Sister Mary Augustine) (1787–1858): İrlanda doğumlu Aikenhead, toplum sağlığı hemşireliğinin ilk öncülerinden biri olarak tanınmaktadır. Babasının İskoç, annesinin Anglosakson İrlandalı olmasının entelektüel özelliklerinin gelişmesinde etkili olduğu belirtilmektedir. Kutsal Roma kilisesine 16 yaşında katılmış, zengin ailelerin çocuklarını topluma yararlı olmaları için eğitmiştir. Babasının ölümünün ardından 1808 yılında Dublin’de yaşayan arkadaşı Anne O’Brien’i ziyareti sırasında yaygın bir işsizlik ve yoksulluğa tanık olmuş, yoksulları ve hastaları evlerinde ziyaret eden arkadaşına eşlik etmeye başlamıştır. İrlanda’da hastaların bakım alabilecekleri bir kurumun olmayışı sebebiyle 1812 yılında rahibelerin hastaları evlerinde ziyaret ettikleri bir hemşirelik modeli geliştirmiş, Dublin’de Roman Katolik Din Enstitüsü olan Religious Sisters of Charity’yi kurmuştur. Bu örgüte bağlı 400 rahibe İrlanda, İskoçya, Zambia, Kaliforniya, Nijerya, İngiltere ve Malavi’de terminal dönemdeki hastalara evlerinde ve kurumda bakım vermiş; göçmenlere ve evsizlere yardım etmişlerdir. Aikenhead ve bu rahibeler 19. yüzyılda hapisanelerdeki tutukluları ziyaret eden ilk hemşireler olarak kayıtlara geçmişlerdir. Ayrıca Dublin’de yoksul çocuklar için 1830 yılında bir okul açmıştır (Nethercott, 1897; Stanhope ve Lancaster, 2000).

Florence Nightingale (1820–1910): İtalya doğumlu, modern hemşireliğin kurucusu olan Nightingale halk sağlığı hemşireliği ve bölge hemşireliğinin gelişimine de önemli katkılar sağlamıştır (Clark, 2003; Edgecombe, 2001; Klainberg, 2010). Nightingale’in hemşirelik eğitim modeline ilişkin görüşü, profesyonel

hemşireliğin gelişiminin yanı sıra Amerika'daki halk sağlığı hemşireliğinin gelişimini de dolaylı olarak etkilemiştir (Stanhope ve Lancaster, 2000). Nightingale 1859 yılında İngiltere'de, ilk bölge halk sağlığı hemşireliği birliğinin oluşturulmasında William Rathbone'a yardım etmiştir (Clark, 2003; Hitchcock, Schubert ve Thomas, 2003; Stanhope ve Lancaster, 2000). Bu birliğin kurulması sırasında hemşirelerin ve yardımseverlerin çabaları, halk sağlığı hemşireliğinin savunuculuk rolünün gelişiminde bir kanıt oluşturmuştur. Ayrıca Rathbone ve Nightingale 1862 yılında ziyaretçi hemşireler yetiştirmek amacıyla bir okul açmışlardır (Hitchcock ve ark., 2003; McDonald, 2014). Nightingale'in derin istatistik ve matematik bilgisini bakım uygulamalarında kullanması bugün epidemiyoloji ve istatistik biliminin gelişimine de katkı sağlamıştır (Winkelstein, 2009).

Mary Seacole (1805-1881): Jamaika doğumlu Seacole, iyi bir eğitim almış, geleneksel şifacı olan annesinin etkisiyle hemşireliğe ve tıbbı merak duymuştur. Kırım Savaşı (1854-1856) boyunca Orta Amerika, Panama ve Karayipler'de hemşirelik hizmetlerinin yanı sıra toplumda gereksinimi olan bireylere yiyecek ve içecek dağıtım hizmetlerine de katılmıştır. Şiddetli kolera salgınlarında tedavi amacıyla kurşun asetat ve civa klorür kullanmıştır. Seacole, Kırım Savaşı öncesinde, sürecinde ve sonrasında hiç hastane hemşireliği yapmamıştır. Kırım Savaşı'nın başlamasıyla Florence Nightingale'in hemşirelik ekibine katılmak istemiş fakat sınıfı ve etnik kökeninden dolayı başvurusu kabul edilmemiştir. Seacole vazgeçmeyerek kendi maddi imkanları ile Kırım'a gitmiş, 1855'in sonlarında Balacava yakınlarında British Otel'i açmıştır. Bu otelde yaralı askerlere gıda ve ilaç yardımında bulunmuştur. Bu çabalarından dolayı "Kara Nightingale" olarak anılmaya başlanmış, İngiltere'de ulusal bir kahraman olarak nitelendirilmiş ve Kraliçe Victoria'dan övgü almıştır (McDonald, 2014; Waters, 2009).

Frances Root (tarih bilinmiyor): Amerika'da kurulan ilk hastane olan Bellevue Hospital'den mezun olan

ilk hemşirelerden birisidir (Stanhope ve Lancaster, 2000). 1875'li yıllarda toplum hemşireliğine öncülük etmiştir. Yoksul hastaları ziyaret etmek için 1877 yılında New York Heyeti Kadın Kolları'nda (Women's Branch of the New York City Mission) maaşla görevlendirilen eğitim görmüş ilk ziyaretçi hemşiredir. Root bu görevinde, yoksul hastalara dini bilgi ve hemşirelik bakımı sunmanın yanı sıra öğrencilerin evlerini ziyaret etme, genel sağlık ve bebek bakımı hakkında annelere eğitim verme ve hasta çocuklara sağlık hizmeti ulaştırma gibi hizmetler sunmuştur (Clark, 2003; Georgia Department of Human Resources, Division of Public Health, 2006; Hitchcock ve ark., 2003).

Lillian Wald (1867-1940): Halk sağlığı hemşireliği terimini ilk kez kullanan sosyal aktivist bir hemşiredir. Wald, New York Hastanesi'ndeki hemşirelik eğitimini 1891 yılında tamamlamış, 1891-1892 yıllarında New York Çocuk Sığınma Evi'nde evsizler ile ilgili çalışmaları onun savunuculuk rolünü ortaya koymuştur. "Zorlu bir ilk deneyim" (Baptism of fire) olarak tanımladığı 20. yüzyıl başlarında Protestan Hıristiyan entelektüel hareketi olarak bilinen Sosyal Gospel Harekati'na katılmıştır. Bu harekâta bağlı olanlar yoksulluk, gecekondulaşma, yetersiz beslenme ve eğitim, alkolizm, suç ve savaş gibi toplumsal sorunları Hristiyan ahlak ilkeleri doğrultusunda çözmeye çalışmışlardır. Wald, Women's Medical College'e girdiği ilk yıl Henry caddesinde göçmen kadınlara hijyen/evde bakım konuları hakkında eğitim vermiştir. Wald, sınıf arkadaşı Mary Brewster ile birlikte 1893 yılında New York'un doğu bölgelerindeki sosyoekonomik düzeyi düşük gruplara hemşirelik bakımı sunmuştur. Wald ve Brewster'in bu çabaları halk sağlığı hemşireliğinin doğuşuna katkı sağlamıştır. Hayırsever Jacob Schiff ve Solomon Loeb, Wald and Brewster'i finanse etmiştir. Ayrıca Jacob Schiff tarih boyunca Henry Street Settlement adıyla anılacak olan Henry Caddesi üzerindeki evi satın almıştır (Buhler-Wilkerson, 1993; Egenes, 2009). Wald, yoksul göçmen nüfusa sağlık bakımı vermenin en etkili yolunun onlar içinde yaşamak ve çalışmak olduğuna inanmıştır. Bağımsız bir meslek olarak hemşireliğin önemini vurgulayan Wald ve Mary

Brewster, 1893'te hemşirelik ve sosyal yardım hizmeti sunmak üzere ilk organize halk sağlığı hemşireliği ajansı olan Henry Street Settlement'i New York'ta kurmuşlardır (Buhler-Wilkerson, 1993; Egenes, 2009; Klainberg, 2010). Henry Street hemşireleri hastane tabanlı ve yatak başı hasta bakımı konusunda eğitilmişler, evlerde hasta ziyaretinin yanı sıra sağlığı geliştirme, sağlık eğitimi ve hastalıkları önlemeye de önem vermişlerdir. Bu hastalıkları önleme ve sağlığı geliştirme anlayışı ülke genelinde kabul görmüş, halk sağlığı hemşireliğinin yanı sıra hemşirelik uygulamalarına da yeni bir boyut kazandırmıştır (Buhler-Wilkerson, 1993). Bu kurumda ayrıca "özürlü" çocuklar için özel eğitim programları geliştirilmiş, bu öğrencilere oyun alanı, okuma sınıfları hazırlanmış ve ev ödevlerine yardım edilmiştir (Buhler-Wilkerson, 1993; Egenes, 2009). Wald, ev ziyaretine dayalı hemşirelik hizmetlerini ilk kez bir kiliseye ya da dini cemiyete dayandırmadan başlatmıştır. Bu faaliyetleri yürütmesinde onun Yahudi kimliğinin ve kültürünün rolü olduğu düşünülmüştür. Wald ayrıca Bolşevik devrimini de desteklemiştir. Kadınların bakım verici rollerinden öte, toplumda yer almaları için gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler, 1920'li yıllarda feminist hareketin başlangıcına katkı sağlamıştır (Wentling, 2010). Ayrıca Wald'ın teşvikiyle "Metropolitan Life Insurance" adı ile bir ev ziyareti programı oluşturulmuş ve bu program yoksullar arasında ölüm ve hastalıkları önlemede toplum sağlığı hemşirelerinin etkinliğinin fark edilmesini sağlamıştır. Wald ve diğer sosyal aktivistlerin çabalarıyla ilk kez Beyaz Saray Çocuk Konferansı (White House Conference on Children) düzenlenmiş ve ABD Çocuk Bürosu (U.S. Children's Bureau) kurulmuştur (Clark, 2003; Hitchcock ve ark., 2003; Stanhope ve Lancaster, 2000). Wald, okul sağlığı hemşireliği uygulamasının başlatılmasında Rogers'a öncülük etmiş, 1902'de Amerika Eğitim Kurulu'nu okul hemşiresi istihdamı konusunda ikna etmiştir (Egenes, 2009). 1903'te Kadın İş Sendikası'nın (Women's Trade Union League) geliştirilmesine yardım etmiştir. 1904 yılında Florence Kelley ile Ulusal Çocuk İşçiliği Komitesi'ni kurmuştur. Bazı tarihçiler Wald'ı ırkçılığa karşı kendini adanmış Yahudi Florence Nightingale olarak tanımla-

mışlardır. Feld, Lilian Wald'ın çocukluk yaşlarından beri evrensel bir vizyona sahip olduğunu belirtmektedir. Wald, Henry Street Settlement sayesinde Yahudi ve ilerici aktivistlerin çeşitli toplantılarında önemli bir figür olmuştur. Wald, emek yanlısı tavırları benimseyerek Yahudi göçmenlerle çalışmış ve siyahi insanların gelişmesi için 1905 yılında Siyahi İnsanların Gelişmesi İçin Ulusal Birlik (National Association for the Advancement of Colored People-NAACP)'in kurulmasına yardım etmiştir. 1. Dünya Savaşı sırasında anti militarizm ve uluslararası politika ile meşgul olmuştur. Bu sırada kadın reformcular ve savaşa ve şiddete karşı olan pasifistler ile yakın olarak çalışmıştır. Savaş sonrası yıllarda, kimlik konusundaki tanımlamaları ve kadın farklılığı kavramlarını benimsemesinden dolayı birçok zorlukla karşılaşmıştır (Feld, 2008). 1912'de halk sağlığı hemşireliğinde önemli bir güç olan Halk Sağlığı Hemşireliği Ulusal Örgütü (National Organization for Public Health Nursing)'nün kuruculuğunu üstlenmiş ve ilk başkanı olarak seçilmiştir. Grip salgınının önlenmesi ve Birinci Dünya Savaşı sırasında Kızıl Haç Komiteleri'nde hizmetler sunmuştur. I. Dünya Savaşı'na karşıt yürüyüşler organize etmiştir. Henry Street Settlement'tan 1933'te ayrılmış, 1937 yılına kadar Ulusal Halk Sağlığı Hemşireliği Örgütü'nde (The National Organization for Public Health Nursing) Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yapmıştır (Buhler-Wilkerson, 1993; Egenes, 2009).

Lina Ravanche Rogers (tarih bilinmiyor-1946): İlk okul sağlığı hemşiresidir (Clark, 2003; Hitchcock ve ark., 2003). Okul hemşireliğinin zengin bir geçmişe sahip olmasında Rogers'ın önemli katkılarının olduğu söylenebilir. Amerika'da 1902 yılında okul hemşireliği hizmetleri başladığında, okul hemşireliği hizmetlerinin planlanmasına öncülük edenler, sadece ne yapılabilir görüşüne sahiplerdi. Bu dönemde okul sağlığı uygulamaları, sağlık denetimlerini ve bulaşıcı hastalığı olan öğrencilerin okuldan uzaklaştırılmasını kapsıyordu. Okul hemşireliğinin ilk odak noktası, bulaşıcı hastalıkların yayılmasını kontrol altına almak idi. Doktor Malcolm Morris 1891 yılında hemşirelerin İngiliz ilköğretim okullarında rutin denetimler yapmasını

önermiştir. Bundan altı yıl sonra Londra Okul Sağlığı Hemşireleri Derneği (London School Nurses Society) gönüllü olarak Londra'daki bazı yoksul ilköğretim okullarını ziyaret etmeye başlamıştır (Schumacher, 2002). Bu dönemde tıbbi bir nedenin olup olmadığına veya çocuğun güvenli bir şekilde gerekli tedavisinin yapılıp yapılamayacağına bakılmaksızın, öğretmenlerin öğrencilerini okuldan uzaklaştırmaları yaygın bir uygulamaydı. Rogers, okullarda halk sağlığı hemşireliğinin olumlu sonuçlarını göstermek amacıyla Lillian Wald tarafından 1902 yılında bir aylığına New York'a gönderilmiştir. Daha sonra okul hemşiresinin varlığının, öğrenci devamsızlıklarını azaltmada oldukça başarılı olduğu görülmüştür (Egenes, 2009). Bu okulda Ekim 1902'de öğrencilerin okul devamsızlığı gün sayısı 10,567 iken okul hemşireliği uygulamaları ile 1903 yılı Eylül ayında bu rakam 1,101'e düşmüştür. Rogers okullarda dikkatli kayıt almanın, okul hemşireliğinin etkinliği ve değerinin gösterilmesi için temel olduğunu vurgulamıştır. Rogers, 1902 yılı Aralık ayında okul hemşireleri müfettişi olarak üst bir göreve atanmıştır (Schumacher, 2002). Lina Rogers ile birlikte 12 hemşire daha Sağlık Bakanlığı atamasıyla okullarda görevlendirilmiştir (Egenes, 2009). Bu hemşireler, okullarda öğrencilere fizik tanılama, küçük enfeksiyonları tedavi etme ve sağlık eğitimi gibi hizmetler sunmuşlardır (Hitchcock ve ark., 2003; Schumacher, 2002; Stanhope ve Lancaster, 2000). Rogers ayrıca aileleri bilgilendirmek ve okuldan dışlanan veya devamsızlık yapan öğrencileri izlemek için ev ziyaretleri de gerçekleştirmiştir. Bu ziyaretleri sırasında ayrıntılı gözlemleri ile öğrencilerin kıyafet veya ayakkabılarının olmaması, yetersiz beslenme veya ailedeki bebek bakımını üstlenmeleri gibi nedenlerle okulda devamsızlık yaptıklarını saptamıştır (Stanhope ve Lancaster, 2000). Okul hemşireliği 1930'lu yıllara kadar vaka bulma, müfredata sağlıklı yaşam kavramlarını entegre etme, sağlıklı ve güvenli fiziki okul çevresinin sürdürülmesine odaklanmıştır (Hitchcock ve ark., 2003). Rogers, bir okul hekimiyle evlendikten sonra 1914 yılında okul hemşireliği uygulamasından emekli olmuş, 14 Haziran 1946 yılında Toronto'da vefat etmiştir (Schumacher, 2002).

Ada Mayo Stewart (1870-1945): Dünyada bilinen ilk iş sağlığı hemşiresidir ve 1895 yılında Amerika'daki Vermont Marble Şirketi'nde işe başlamıştır. Stewart, 1986 yılında Vermont eyaletinde açılan Proctor Hastanesi'nin ilk başhemşiresidir. Hastanenin açıldığı ilk gün 5 tifo hastası kabul edilmiştir ve bunlardan ikisinin İngilizce konuşmadığı, hastaların hepsinin hafif veya ileri derecede deliryum gösterdiği hastane kayıtlarına geçmiştir. Başhemşire Stewart ve asistanı Katharine Field, yapabildikleri en iyi şekilde bu hastaların bakımını üstlenmişlerdir. Stewart işçilere ve ailelerine eğitim vermiş, ev ziyaretleri yapmış, işle ilişkili yaralanmaların yanı sıra obstetrik bakım, hasta bakımı ve ameliyat sonrası bakım uygulamalarını da yürütmüştür. Stewart'ın bu uygulamaları iş sağlığı vaka yönetiminin birçok yönünü içermiştir. Bugün bildiğimiz anlamda iş sağlığı hemşireliğinde ilk vaka yöneticisi Stewart'tır (Hitchcock ve ark., 2003; Ross, 1995; Stanhope ve Lancaster, 2000). İş sağlığı hemşireliği bakım uygulamaları için kendisi bir model oluşturmuştur.

Lavinia Lloyd Dock (1858-1956): Yazar, okutman ve sosyal bir aktivist olan Dock, ilk feministlerden olup kadınlar için oy hakkını savunmuştur (Egenes, 2009; Hitchcock ve ark., 2003; Klainberg, 2010). Hemşirelik mesleğinin gelişmesine yardım eden hemşire liderlerden biridir (Klainberg, 2010). Bellevue Hemşirelik Okulu'ndan 1888 yılında mezun olmuştur (The American Association for the History of Nursing [AAHN], nd.). Florida'daki (1888) sarıhumma salgını ve Johnstown (1899) sel felaketinde topluma hemşirelik hizmetleri sunmuştur (Klainberg, 2010). İlk hemşirelik kitaplarından olan "The Textbook on Materia Medica for Nurses"ı 1890 yılında yazmıştır (Ellis ve Hartley, 2012). 1896 yılında Lillian Wald'ın Henry Street Settlement'daki ekibine katılmış ve 20 yıl bu kurumda çalışmıştır (AAHN, nd.; Hitchcock ve ark., 2003; Klainberg, 2010). Hemşirelik örgütlenmesinin ilk örneklerinden olan International Council of Nurses'ı 1899 yılında kurmuştur (Clark, 2003; Egenes, 2009; Hitchcock ve ark., 2003). 1910 yılında da "Hygiene and Morality" kitabını yayınlamıştır.

mıştır. Bu kitabında ahlakta çifte standardın kaldırılması için; fuhuşu düzenleyen değil ortadan kaldıran; erkeklerin kendini kontrol etmesi; kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesini içeren çağrılarda bulunmuştur. Dock, 1913 yılında sendikal hareketin desteklenmesi için hemşirelere çağrıda bulunan Amerikan Hemşireler Birliği (American Nurses Association) tarafından düzenlenen kongrede bir konuşma yapmıştır. Kadınlar için oy hakkını savunan yürüyüşlerde, 10 farklı dilde pankart taşıyarak dikkat çekmeye çalışmıştır (AAHN, nd.). Oy kullanma hakkı pankartlarıyla Milli Kadın Partisi Merkezi'nden Beyaz Saray'a kadar yürüyüş düzenlenmesine öncülük etmiş, militan gösterilere katıldığı gerekçesiyle 25 Haziran-17 Ağustos 1917 ve 6 Ağustos 1918 tarihlerinde hapis cezası verilerek mahkum edilmiştir (Egenes, 2009).

Ellen Morris Wood (tarih bilinmiyor): Wood, halk sağlığı hemşirelik hizmetlerinin şehirlerde daha hızlı geliştiğini, kırsal alanda ise bu sürecin daha yavaş ilerlediğini fark etmiştir. Bu nedenle 1896 yılında ilk kırsal hemşirelik hizmetini New York'ta başlatmıştır. Kırsal alanlardaki toplum sağlığı hemşirelik hizmetlerinin genişletilmesi için Kızıl Haç "Kırsal Hemşirelik Hizmeti"nin (1912) oluşturulmasına katkı sağlamıştır (Clark, 2003; Hitchcock ve ark., 2003).

Mary Adelaide Nutting (1858-1948): Kadınlar için oy hakkı savunucusu ve hemşirelik tarihçisi olarak bilinmektedir. John Hopkins Üniversitesi'nden 1891 yılında mezun olan ilk hemşirelerden biridir. Kolombiya Üniversitesi Teacher's College'de halk sağlığı hemşireliği alanında lisansüstü eğitime başlayan ilk hemşiredir (Hitchcock ve ark., 2003; Stanhope ve Lancaster, 2000). Dünyadaki ilk hemşire profesör olarak bilinmektedir (Egenes, 2009). Nutting, yaşamı boyunca hemşireler için yüksek eğitimi savunmuştur. John Hopkins Üniversitesi'ndeki hemşirelik eğitiminin iki yıldan üç yıla çıkarılmasını sağlamıştır. Öğrencilerin iyi birer hemşire olabilmeleri için hastanede çalışabilmelerine olanak sağlanması amacı ile ders saatlerinin azaltılmasına yardımcı olmuştur. Nutting ayrıca

Kolombiya Üniversitesi Teacher's College Hemşirelik ve Sağlık bölümünde ilk kez yüksek lisans programını başlatan kişidir (Klainberg, 2010).

Jane E. Hitchcock (1863-1939): Döneminin iyi eğitilmiş kadınlarından biri olan Hitchcock halk sağlığı hemşireliğinin öncü isimlerinden biridir. Dönemindeki diğer halk sağlığı hemşireleri gibi Hitchcock da parlak, yaratıcı ve bağımsız düşünen biriydi. Lillian Wald ile birlikte 1896'da New York Hospital Hemşirelik Okulu'ndan mezun olmuştur. Hemşirelik görevine Massachusetts'deki Newton Cottage Hastanesi'nde (1891-1893) başhemşire olarak başlamıştır. Daha sonra Henry Street Settlement'da hemşire ve supervisor olarak çalışmıştır (1896-1922). Hitchcock'un döneminde Henry Street Settlement'ta okullarda sağlığının geliştirilmesi, barınma koşullarının iyileştirilmesi, sokakların temizliği ve park alanlarının sayısının artırılmasına yönelik kampanyalar düzenlenmesi; anaokullarında spor salonlarının açılması ve ziyaretçi hemşirelik uygulamalarına yönelik çalışmalar yapılmaktaydı. Hitchcock, Metropolitan Life Insurance Hemşirelik Programı'nın başlamasına da katkı sağlamıştır. Bu program sayesinde sigorta şirketleri, bir hemşirenin ölüm oranlarını düşürebileceğini saptamıştır. Henry Street Settlement'taki uzun yıllarından sonra, bu hizmetlerin tüm okulların müfredatlarına dahil edilmesi gerektiği inancını vurgulamış ve halk sağlığı hemşireliğinde gezici bir öğretim üyesi olarak girişimci bir rol sergilemiştir. New York'taki Lincoln Hastanesi Hemşirelik Okulu'nda 1922-1928 yıllarında halk sağlığı hemşireliği dersleri vermiştir. Ülkede ilk kez kurulan New York Hemşire Müfettişler Kurulu'nda (New York State Board of Nurse Examiners) sekreter olarak görev almıştır (1903-1919). Bu görevinde hemşireler için mesleki yeterlilik sınavının şekillendirilmesine yardım etmiş ve halk sağlığı hemşireliği ile ilgili soruların sınavlara dahil edilmesine karar vermiştir. Savaş yıllarında Amerikan Kızıl Haç Atama Bürosu Hemşirelik Bölümü'nü (American Red Cross Bureau of Placement, Nursing Division) yönetmiştir (Hawkins ve Watson, 2003).

Margaret Sanger (1879-1966): Kadınlar için üreme hakkını savunmuştur (Katzive, 2015). Sosyal ve politik bir aktivist olarak önemli roller sergilemiştir. Henry Street Settlement'ta çalışmıştır. Fabrikada çalışan ve istenmeyen gebeliğe sahip fakir kadınlarla öncelikli olarak ilgilenmiştir (Hitchcock ve ark., 2003). Sanger, insan hakları kapsamındaki çocuk sahibi olmaya karar verme ve istediği kadar çocuğa sahip olma hakkını korumak için yoğun çaba göstermiştir (Wardell, 1980). Bu çalışmalarında istenmeyen ve plansız gebeliklerin kadınlar üzerindeki etkisini anlamaya odaklanmıştır. On bir çocuklu bir ailenin altıncı çocuğu olan Sanger, çok fazla gebe kalmanın annesinin sağlığı üzerindeki etkilerini görebilmiştir. Sanger'ın geniş ve yoksul bir aileden geliyor olması üreme hakları konusundaki görüşlerini büyük ölçüde etkilemiştir. Bu nedenle kadınların doğum kontrol yöntemlerine ulaşmaları gerektiğini düşünmüştür (Katzive, 2015; Klainberg 2010). Annesinin 40 yaşında ölmeden önce 18 gebeliğinin olması, gittikçe zayıflaması ve hastalanması üzerine doktor olmaya ve annesi gibi olan kadınları kurtarmaya karar vermiştir, fakat parasızlık yüzünden tıp eğitimi alamamıştır. Sanger'ın kadınların üreme haklarını savunması ve bu yönde verdiği mesleki mücadelesi 1912 yılında 'gebeliğin önlenmesi' kelimelerinin henüz tabu olduğu, doğum kontrol yöntemlerinin henüz bulunmadığı yıllarda başlamıştır. Sanger, kendi yaşamı içinde sahipsiz bir umudu başarılı bir devrime dönüştürmeyi başarmıştır (Wardell, 1980). Ayrıca bu çabalarının arkasındaki motivasyon kaynağından söz ederken, yaşamında dönüm noktası olan Sadie Sachs'ın yaşam öyküsünden sıklıkla söz etmiştir: bu yaşam öyküsünde, kabile reisi olan Sachs, yasadışı kurtaj olması nedeniyle enfeksiyona yakalanır ve ziyaretine gelen Sanger'e gebeliği nasıl önleyebileceği konusunda bilgi almak için yalvarır. Fakat bu dönemde doğum kontrolü yasal olmadığı için Sanger herhangi bir cevap veremez. Bunun üzerine Sanger kendisini güçsüz ve öfkeli hisseder ve ihtiyacı olan kadınlarla kontrasepsiyon konusunda bilgilerini paylaşmaya karar verir (Katzive, 2015). Bu düşünceleri ile 1913 yılında Ulusal Doğum Kontrol Birliği'nin (National Birth Control League) kurulmasına aracı olur. Doğum

kontrol yöntemleri üzerine yaptığı çalışmalar sonucunda 1914 yılında "Family Limitation" adında bir kitapçık yayınladı. Ancak bu kitapçığın modern evlilik konusunda bilgiler sağlayan ilk kitapçık olmasının yanı sıra yasal olmayan özelliği de bulunmaktaydı (Wardell, 1980). Sanger daha sonra halkın doğum kontrol hizmetlerine ulaşabilmesi ve eğitim alabilmesi için 1916'da Brooklyn'de ilk doğum kontrol kliniğini açmıştır (Clark, 2003; Klainberg, 2010). Bu klinik, açıldıktan dokuz gün sonra polis tarafından basılmıştır ve Sanger 30 gün hapis cezası almıştır. Amerikan Tıp Birliği kurumsal olarak 1939 yılına kadar tıbbi uygulamalara entegre olarak doğum kontrolünü onaylamamıştır. Buna rağmen Sanger 1930 yılında toplumun desteğiyle New York Harlem'de aile planlaması kliniğini başarılı bir şekilde açabilmiştir. Kısa bir süre sonra Amerikan Doğum Kontrol Federasyonu kurulmuştur ve 1942'de adı Amerikan Aile Planlaması Federasyonu olarak değişmiştir (Klainberg, 2010).

Jessie Sleet Scales (tarih bilinmiyor): Yirminci yüzyılın başlarında New York'ta halk sağlığı hemşireliğinin gelişmesine katkı sağlayan siyahî halk sağlığı hemşireliği öncüsüdür (Mosley, 1994). İlk Afro-Amerikan halk sağlığı hemşiresi olarak bilinen Scales, 1902 yılında yardımsever bir örgüt olan Hayır Kurumu Derneği (Charity Organization Society) tarafından tüberkülozlu Afro-Amerikan aileleri, evlerinde ziyaret etmesi için işe alınmıştır. Böylelikle New York'ta hizmet alamayan Afro-Amerikan kesimine daha kapsamlı sağlık hizmeti sunulmuştur (1900-1937). Hızlı sanayileşme, göç ve büyük nüfus artışının olduğu dönemlerde çalışmalarını kalabalık kenar mahallelerde yürütmüştür. Hastaların evlerinde, çocuk sağlığı merkezlerinde, kliniklerde ve köy evlerinde eğitimci, yönetici ve süpervizör gibi roller ile güçlü liderlik örnekleri sergilemiştir. Scales'in halk sağlığı uygulamalarındaki bu çalışmaları Elizabet Tyler, Edith Carter gibi Afro-Amerikan hemşireler için itibarlı bir yol açmıştır (Lundy ve Janes, 2014).

Mary Breckinridge (1881-1965): Breckinridge, yakın bir arkadaşının çocuğunun hastalığından etkile-

nerek hemşire olmaya karar vermiştir ve New York'taki St. Luke Hastanesi Hemşirelik Okulu'ndan 1910 yılında mezun olmuştur. Teachers College'de halk sağlığı ile ilgili ileri kurslara katılmış, daha sonra nitelikli ebelere olan ihtiyacı fark ederek Londra'daki Anne ve Bebek Hastanesi'nden ebelik sertifikası almıştır (AAHN, nd.). Kırsal Hemşirelik uygulamaları için ebeliğin önemini anlayan Breckinridge, Frontier Graduate School of Midwifery'de eğitim almaya başlamıştır (Klainberg, 2010). Amerika'da ebe hemşirelik kavramını geliştirmesinin yanı sıra kırsal sağlık bakım uygulamalarında öncü bir güç olmuştur. Adı daha sonraları Kırsal Hemşirelik Hizmetleri olarak değiştirilen Kentucky Anne ve Bebekler Komitesi'ni (Kentucky Committee for Mothers and Babies) 1925 yılında kurmuştur (AAHN, nd.). Kendisini yoksul kadın ve çocukların sağlığını geliştirmeye adanmış Breckinridge'in verdiği hizmetler sayesinde anne ölümleri anlamlı derecede azalmıştır. İlk ebe-hemşireleri Amerika'ya tanıtmıştır (Egenes, 2009; Hitchcock ve ark., 2003; Klainberg, 2010; Stanhope ve Lancaster, 2000). 1. Dünya Savaşı sırasında Fransa'da gönüllü hemşirelik yapmış, Fransa'ya gelen İngiliz ebe-hemşirelere yardımcı olmuştur. Fransa'daki bu çabalarından dolayı Reconnaissance Francaise Madalyası almıştır. Kırsal Hemşireliği başlattığında ebe-hemşirelik becerilerine olan gereksinimi fark etmiş, ebelik eğitimi almaları için hemşireleri İngiltere'ye göndermiştir. Avrupa'da 2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle birlikte, Amerikan hemşireleri İngiltere'ye göndermesi son bulmuştur (AAHN, nd.; Klainberg, 2010).

Angela Boskin (1885–1977): Viyana'da hemşirelik eğitimi alan Boskin, ilk Slovenyalı halk sağlığı hemşiresidir. 1919 yılında Slovenya ve Yugoslavya'da hemşirelik mesleğinin başlamasına öncülük etmiştir. Slovenya'da anne ve bebeklere ilk kez danışmanlık hizmeti veren Boskin, doğum sırasında hijyen koşulları, bebek ve çocuk bakımı konularında anneleri eğitmeye odaklanmıştır. Ayrıca Slovenya'da evde bakım hemşireliğinin temellerini atmıştır. Emekli olduğu 1944 yılına kadar ana-çocuk sağlığı ve anti-tüberküloz hizmetlerinde çalışmaya devam etmiştir (Perovsek, 2012).

Boskin, 1923 yılında hemşireler için Sosyal Hijyen ve Çocuk Koruma Enstitüsü'nün (Institute for Social Hygiene and Child Protection) kurulmasına katkı sağlamıştır (International Council of Nursing [ICN], 1999a).

Fatma Abdurrahman Acar (tarih bilinmiyor-1955): Hilal-i Ahmer Hastabakıcı Mektebi'nden 1927 yılında diploma alan ilk Türk 16 hemşireden biri olan Acar, başarılı bir öğrenci olmasından dolayı mezun olduğu okulun başhemşire muavinliğine tayin edilmiştir (Yıldırım, 2014). Acar, 1928-1929 yıllarında Almanya'da Eberswalde Hastanesi'nde bir yıl görgü ve bilgi artırma, 1930-1931 yıllarında Amerika'da hemşirelik eğitimi, 1931-1933 yıllarında Kanada'daki Toronto Üniversitesi'nde halk sağlığı hemşireliği eğitimi almıştır ve Orange Memorial Hastanesi'nde ziyaretçi hemşirelik yapmıştır. İstanbul'a döndükten sonra Rockefeller Vakfı'nın yardımıyla 1934 yılında kurulmuş olan Edirnekapı Sağlık merkezinde ilk halk sağlığı hemşiresi olarak çalışmıştır (1934-1951). Acar, ayrıca Samsun memleket hastanesi başhemşireliği (1928), Kızılay Hemşirelik Okulu öğretmen ve başhemşire yardımcısı (1929-1931), Edirnekapı Sağlık Merkezi Başhemşireliği (1933-1951), Şişli Laborant Hemşire Okulu Müdürlüğü (1951-1954) gibi hizmetlerde bulunmuştur. 1943'te kurulan Türk Hemşireler Derneği'nin ikinci kurucu üyelerindedir. 1950 yılında Verem Mücadelesi Yayınlarından olan "Hemşirelik ve Ziyaretçi Hemşirelik Tekniği" adlı kitabını yazmıştır (Biol, 1975; Yıldırım, 2014).

Virginia M. Ohlson (1914-2010): Ohlson, 1934 yılında Chicago'daki İsveç Covenant Hastanesi hemşirelik bölümüne kabul edilmiştir. 1943 yılında kısmi zamanlı öğrenci olarak kayıtlı olduğu Chicago Üniversitesi'ni üç yılda bitirmiş ve halk sağlığı hemşireliği alanında lisans derecesi almıştır. 1946 yılında, sunmuş olduğu halk sağlığı hemşireliği hizmetlerinden dolayı Evanston Kadınlar Kulübü tarafından "Yılın Kadını" ödülüne layık görülmüştür. İkinci Dünya Savaşı sırasında Japon hemşirelik sisteminin yenilenmesinde önemli çabalar harcamış ve Japon halkına uygun

bakım modeli geliştirmek için görevlendirilmiştir. Ohlson'un geliştirdiği bu model, hastalıkları tedavi etme yerine eğitim merkezi oluşturma üzerine kurulmuş olup, kliniklerde ve ev ziyaretlerinde sağlığı koruma ve geliştirme üzerine odaklanmıştır. 1951 yılında Atom Bombası Kaza Komisyonu'nun daveti üzerine Japonya'ya giderek halk sağlığı hemşireliği danışmanı olarak görev almıştır. Ohlson, 1955 yılında Chicago Üniversitesi'nden halk sağlığı hemşireliği yüksek lisansını almış, 1972 yılında ise doktora başlamıştır (Fondiller, 1999). Halk sağlığı hemşireliğinde ilk yüksek lisans mezunu olarak tarihe geçmiştir. Japonya'da Ebelik ve Hemşirelik Kanunu'nun oluşturulmasına yardımcı olmuş ve Japon hemşirelik öğrencilerinin Amerika'da öğrenim görmelerinin önünü açmıştır (ICN, 1999b).

Borghild Kessel (1895- tarih bilinmiyor): Norveçli olan Kessel, Rockefeller Vakfı desteği ile Amerika ve Kanada'da halk sağlığı hemşireliği eğitimi almıştır. Kessel, bu eğitimin ardından Norveç'te halk sağlığı hemşireliği eğitiminin temellerini atmıştır. Kessel'in çabalarıyla 1947 yılında Norveç hemşirelik eğitiminde, Amerika ve Kanada'da yararlanılan halk sağlığı hemşireliği modelleri kullanılmaya başlanmıştır (Glavin, Schaffer, Halvorsrud ve Kvarme, 2013).

Mickey Fong (tarih bilinmiyor): İlk Çinli Amerikan halk sağlığı hemşiresidir. Bu dönemde üniversiteye Asya kökenlilerin kabul edilmemesinden dolayı, Stanford Hemşirelik Okulu'na kayıt yaptıramamıştır. Daha sonra San Francisco Hemşirelik Okulu'na kayıt yaptırmış fakat halk sağlığı hemşireliği sınavına girmekten vazgeçirilmiştir. Üstelik beyaz hastalarla çalışmasına da izin verilmemiştir. Yine aynı şekilde hemşire süpervizörü olmak için girmek istediği sınavdan da vazgeçirilmiştir. Vazgeçirilme nedeni ise Çinlilerin arkadaşça ve cesaret verici görünmedikleri ve Çinli birinin Amerikan hemşireleri denetleyemeyeceği görüşü olarak belirtilmiştir. Daha sonra iki dil bilmesi ve yoğun çabalarından dolayı 1931 yılında Amerika'da işe alınmıştır (Forman-Brunell ve Paris, 2011; Lee, 2013).

Carol Maureen Easley Allen (1946- tarih bilinmiyor): Afro-Amerikan halk sağlığı hemşireliği liderlerinden biridir. 1967 yılında Columbia Union College hemşirelik bölümünden lisans derecesini, 1970 yılında New York Üniversitesi'nden halk sağlığı hemşireliği alanında yüksek lisansını ve 1983 yılında ise hemşirelik doktora derecesini almıştır. Allen, California State Üniversitesi ve Northeastern Üniversitesi'nde eğitimcilik ve yöneticilik görevlerinin yanı sıra Amerikan Halk Sağlığı Derneği'ne de başkanlık yapmıştır. Allen'in hemşirelik uygulamalarının ana odağını yoksullar oluşturmuştur. Yoksul ve sağlıksız bireyleri evlerinde ziyaret ederken kullandığı siyah çantasıyla halk sağlığı hemşireliği uygulamalarının sembolü olmuştur. Kendisiyle yapılan bir röportajında yoksullukla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: "yoksulluğun ne olduğunu ve yoksul kişiler arasında ne gibi uygulamalar yapıldığını bilirim." Allen ayrıca yoksulluğun tarihi ve sosyal yapısı ile de ilgilenmiştir. Yoksul aileleri dik-kate alarak, yoksullukla ilişkili hemşirelik uygulamaları hakkında konuşmalar yapmış ve yazılar yazmıştır. Dünyanın en fakir şehirlerinden olan Cacutta'da halk sağlığı hemşirelik hizmetlerini sunmuştur. Allen tüm bu çabalarıyla halk sağlığını ilgilendiren politik ve sosyal konularda diğer hemşireleri cesaretlendirmiştir (Wilcox, 2001).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada birçok ülkede halk sağlığı hemşirelerinin dönemlerinin sosyal ve toplumsal sorunlarına kayıtsız kalmadığı, sağlık sorunlarını çözmek için bütüncül yaklaşımı benimsediği ve kendi özgürlükleri pahasına meslek adına faaliyetler gösterdiği fark edilmektedir. Halk sağlığı hemşirelerinin organize sistemli olmayan bu çabaları zaman sürecinde profesyonelleşme yolunda mesleki rollerin biçimlenmesini, hemşirelik eğitiminin öneminin fark edilmesini ve eğitim programlarının başlatılmasını sağlamıştır. Yüzyıl önce öncül halk sağlığı hemşirelerinin yaşadıkları dönemde yalnızca sağlık değil tüm toplumsal konulara duyarlı biçimde, ileri bir vizyonla yürüttükleri faaliyetlerin günümüzde halk sağlığı hemşirelerinin çağdaş rolle-

rini ve uzmanlık alanlarının biçimlenmesini sağladığı açıktır. 21. yüzyılda halk sağlığı hemşireleri, geçmişte ve şimdiki durumu değerlendirerek, geleceğe yönelik değişimler için gerçekçi bir plan yapmalı, mesleki statü ve toplum sağlığının gelişimi yönünde girişimlerini belirlemeli, uygulamalı ve sürekli değerlendirmelidir (Ergül, 2005).

Halk sağlığı hemşireliğinin geleceğinin şekillenmesinde tarih bir temel olup, geçmişte bu alana önemli

katkıları bulunan halk sağlığı hemşirelerinin çabaları gelecek için bir rehber oluşturmaktadır. Bu bakış açısıyla tarihsel bilgi kaynaklarına ulaşılmalı, biyografi yazımı ile ilgili daha fazla çalışmalar arttırılmalıdır. Büyük önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Tarihini bilmeyen bir millet yok olmaya mahkumdur!" sözünü de belleklerimizde koruyarak, halk sağlığı hemşireliğinin var olması için tarihimizi sürekli kayıt altına almalı ve gelecek kuşak meslektaşlarımıza aktarmalıyız.

Kaynaklar

- Biröl, L. (1975). *Kızılay hemşireleri 50 yıl insanlık hizmetinde* [The Red Crescent nurses have been in humanitarian service for 50 years]. Ankara, Turkey: Doğu Matbaası.
- Buhler-Wilkerson, K. (1993). Bringing care to the people: Lillian Wald's legacy to public health nursing. *American Journal of Public Health*, 83(12), 1778-1786.
- Clark, M. J. (2003). *Community health nursing: Caring for populations* (4th ed.). Upper Saddle River, N.J: Prentice Hall.
- Edgecombe, G. (2001). *Public health nursing: Past and future, A review of the literature (World Health Organisation Regional Office for Europe Nursing and Midwifery Program)*. Copenhagen: World Health Organization Regional Office for Europe.
- Egenes, K. J. (2009). History of nursing. In G. Roux & A. Judith (Eds.), *Halstead issues and trends in nursing: Essential knowledge for today and tomorrow* [e-book]. Retrieved from http://www.jblearning.com/samples/0763752258/52258_ch01_roux.pdf
- Ellis, J. R., & Hartley, C. L. (2012). *Nursing in today's world: Trends, issues & management* (10th ed.) [e-book]. Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.
- Ergül, Ş. (2005). Halk Sağlığı Hemşireliği'nin dünü, bugünü ve geleceği [Yesterday, today and future of public health nursing]. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 21(1), 157-166.
- Feld, M. N. (2008). *Lillian Wald: A biography*. Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press.
- Fondiller, S. H. (1999). Virginia M. Ohlson: International icon in public health nursing. *Nurs Outlook*, 47(3), 108-113.
- Forman-Brunell, M., & Paris, L. (2011). *The girls' history and culture reader: The twentieth century* [e-book]. University of Illinois Press.
- Georgia Department of Human Resources, Division of Public Health (2006). *The history of public health nursing in Georgia 1898-2002*. Retrieved from <https://dph.georgia.gov/sites/dph.georgia.gov/files/HistoryofPublicHealthNursinginGeorgia.pdf>
- Glavin, K., Schaffer, M. A., Halvorsrud, L., & Kvarme, L. G. (2013). A comparison of the cornerstones of public health nursing in Norway and in the United States public health nursing. *Wiley Periodicals*, 31(2), 153-166. <http://dx.doi.org/10.1111/phn.12082>
- Hawkins, J. W., & Watson, J. C. (2003). Public health nursing pioneer: Jane Elizabeth Hitchcock 1863-1939. *Public Health Nursing*, 20(3), 167-176.
- Hitchcock, J. E., Schubert, P. E., & Thomas, S. A. (2003). *Community health nursing: Caring in action* (2nd ed.). Clifton Park, NY: Thomson Delmar Learning.
- International Council of Nursing (ICN) (1999a). Getting organized: Nursing's history worldwide. *International Nursing Review*, 46(5), 148-150. <http://dx.doi.org/10.1046/j.1466-7657.46.no.5issue347.14.x>
- International Council of Nursing (ICN) (1999b). Getting organized: Nursing's history worldwide. *International Nursing Review*, 46(2), 58-59. <http://dx.doi.org/10.1046/j.1466-7657.46.no2issue344.17.x>
- Katzive, C. E. (2015). Margaret Sanger: Demonstrating leadership and legacy through her crusade for women's reproductive rights. *The History Teacher*, 49(1), 127-138.
- Klainberg, M. (2010). An historical overview of nursing [e-book]. In M. Klainberg & K. M. Dirschel (Eds.), *Today's nursing leader: Managing, succeeding, excelling* (Chapter 2). Sudbury, MA: Jones and Bartlett Publishers.
- Lee, S. S. (2013). *A new history of Asian America* [e-book]. Routledge Publications.
- Lundy, K., & Janes, S. (2014). *Community health nursing: Caring for the public's health* (3rd ed.). Burlington, MA: Jones & Bartlett Publishers.
- McDonald, L. (2014). Florence Nightingale and Mary Seacole on nursing and health care. *Journal of Advanced Nursing*, 70(6), 1436-1444.
- Mosley, M. O. (1994). Jessie Sleet Scales: First black public health nurse. *Journal of Association of Black Nursing Faculty*, 5(2), 45-51.
- Nethercott, M. (1897). *The story of Mary Aikenhead, foundress of the Irish Sisters of Charity* [e-book]. London. Retrieved from <http://en.calameo.com/books/0001070441ad4ee741b2c>
- Perovsek, M. T. (2012). *Slovene women in the modern era* [e-book]. National Museum of Contemporary History.
- Ross, J. (1995). The origin of industrial nursing. *The Rutland Historical Society Quarterly*, 25(4), 66-79.
- Schumacher, C. (2002). Lina Rogers: A pioneer in school nursing. *The Journal of School Nursing*, 18(5), 247-249.
- Stanhope, M., & Lancaster, J. (2000). *Community & public health nursing* (5th ed.). St. Louis: Mosby.
- The American Association for the History of Nursing (AAHN, nd.). *Gravesites of prominent nurses* Retrieved from <https://www.aahn.org/gravesites-of-prominent-nurses>

- Wardell, D. (1980). Margaret Sanger: Birth control's successful revolutionary. *American Journal of Public Health, 70*(7), 736-742.
- Waters, K. (2009). Wonderful philosophies of Mary Seacole. *Philosophia Africana, 12*(2), 167-180.
- Wentling, S. P. (2010). The ethnic universalism of Lillian Wald. *Reviews in American History, 38*(1), 120-126.
- Wilcox, J. (2001). The face of public health nursing: Carol Maureen Easley Allen. *American Journal of Public Health, 91*(12), 1947-1949.
- Winkelstein J. W. (2009). Florence Nightingale: Founder of modern nursing and hospital epidemiology. *Epidemiology, 20*(2), 311. <http://dx.doi.org/10.1097/EDE.0b013e3181935ad6>
- Yıldırım, N. (2014). *Savaşlardan modern hastanelere: Türkiye'de hemşirelik tarihi* [From the wars to modern hospitals: nursing history in Turkey] İstanbul, Turkey: Vehbi Koç Vakfı, Ofset Yapımevi.

